

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก*

Guidelines for the Development of Working Performance Quality of Sub-district Non-Formal Education Facilitators in Western Region

พรพิพัฒน์ ชื้อสัตย์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล และเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก การดำเนินการประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล และขั้นที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ครู กศน. ตำบล จำนวน 223 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับในด้านสภาพและความต้องการที่คาดหวังการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 และ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดประชุมสนทนา (Focus group discussion) ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มาจาก การเลือกเฉพาะเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและฝ่ายนิเทศก์ 3 คน กลุ่มครู กศน. ตำบล 4 คน และกลุ่มผู้ใช้บริการและเครือข่าย 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาช่องว่างของระดับปัญหาพบว่า ด้านการให้บริการเรียนรู้มีระดับปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน 2) ประสานข้อมูล 3) จัดอบรมการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) จัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร 2) อบรมวิทยาการและทักษะใหม่ๆ 3) อบรมครูแกนนำ ด้านให้บริการการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กำหนดสื่อที่จำเป็น 2) จัดอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 3) จัดตั้ง กศน.ตำบล ต้นแบบ ด้านสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ 1) บูรณาการกิจกรรม 2) ศึกษาฐานภูมิปัญญา 3) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน กศน. ตำบล ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ 1) อบรมเชิงปฏิบัติการ 2) จัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) จัดโครงการที่สอนน้องสำหรับครูรุ่นใหม่

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา , การปฏิบัติงาน, ครู กศน. ตำบล

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมี รศ. ศิริมา จิตต์จรัส เป็นที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ อัญชลี ธรรมะวิฤกุล เป็นที่ปรึกษาร่วม

** นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail address : p_pppui@hotmail.com

Abstract

The research aims to study working conditions, expecting needs and problems in the development of working performance quality of the Sub-district Non-formal education facilitators in western region, Thailand. The research was conducted in two steps. The first step was to collect the data on working conditions, expecting needs and problems in developing the sub-district non-formal education facilitators and the second step was to propose guidelines for the development of working performing quality of sub-district non-formal education facilitators in western region. The sample group selected for this research was 223 Facilitators. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire on working conditions and expecting needs with reliability value of 0.95 and 0.99 respectively. The statistics used in data analysis were percentage, arithmetic mean and standard deviation. The focus group discussion used a sample of a specific group of people, viz. 3 executives and supervisors, 4 facilitators and 5 service users. The data were analyzed by the descriptive analysis technique and examined by specialist.

The results of the research found that, as a whole, the working conditions and the expecting needs were rated at a high level. When considered problem level, it was observed that the problem which was rated the highest was that regarding learning service providence. The second was the problem in community activity support followed by the problems in learning networks, lifelong-learning plan and arrangement learning activities, respectively.

The propose guidelines for the development of working performance quality of Sub-district Non-formal education facilitators in the western region composes of the guidelines on planning of lifelong learning which are 1) establishment of the plan objective; 2) data liaison; 3)organizing a training on a lifelong learning. The guidelines on learning activity include 1) organizing a training on curriculum analysis; 2) organizing a training on new knowledge and skills; 3) training leading teachers and guidelines on learning service providing are 1) specifying the essential communication tools; 2) organizing a training on using computer software; 3) establishing the prototype of sub-district Non-formal education. The guidelines about activity support in community include 1) integration of activity; 2) field study on local wisdom; 3) To establish of the local museum in sub-district Non-formal education. Finally, the guidelines on building of learning network are 1) workshop training; 2) a seminar for learning exchange and 3) organizing the knowledge-transfer- to-the-younger project.

Key Words: Guideline of development, Performance, Sub- district Non-formal education facilitator.

บทนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบล (กศน.ตำบล) มียุทธศาสตร์สำคัญในการสนับสนุนเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553: 1) ทั้งนี้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัด ได้ดำเนินการปรับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในตำบลให้เป็น กศน. ตำบล โดยเป็นหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอ ที่มีฐานะเป็นหน่วยจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีกิจกรรมหลัก เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน(Information Center) ศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ (Opportunity Center) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Learning Center) ศูนย์ชุมชน (Community Center) (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553: 3-5) โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย และอบต. ดำเนินการมาตั้งแต่ เดือนกันยายน พ.ศ. 2552 มีการปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่เดิมให้มีความพร้อม จากนั้นจึงประกาศจัดตั้งเป็น กศน. ตำบล หรือ แขวง สำหรับตำบลหรือแขวงใดที่ไม่มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ประสานกับชุมชน วัด ศาสนสถาน โรงเรียนหรือภาคีเครือข่าย ดำเนินการจัดหาอาคาร สถานที่ที่เหมาะสมที่อยู่ในแหล่งชุมชน

กศน. ตำบล มีบทบาทที่สัมพันธ์ต่อชุมชนโดยมีครู กศน. ตำบล เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และทำหน้าที่ประสานงาน กศน.เข้ากับชุมชน ซึ่งทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานของ ครูกศน. ตำบลไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกศน. ตำบล 3) การให้บริการเรียนรู้ใน กศน. ตำบล 4) การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และสังคม วัฒนธรรม ประเพณี 5) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2553 : 7-11) ครู กศน.ตำบล มีขอบเขตของงานที่กว้างและหลากหลาย เท่าที่ผ่านมาการปฏิบัติงานไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ปัญหาประการแรก คือ ครู กศน. ตำบล ขาดความรู้ ความสามารถในการสอน ส่วนมากไม่ได้จบการศึกษาทางด้านวิชาการศึกษา หรือวิชาชีพครู ทำให้ครูมีความพร้อมน้อยในการสอนวิชาพื้นฐาน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ หรือวิชาภาษาอังกฤษ(สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก, 2554 : ออนไลน์) นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร (ผู้บริหารสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับอำเภอ) มีความเห็นว่า ครูกศน.ตำบล ยังไม่มีความรู้เรื่องของจิตวิทยาผู้ใหญ่หรือเทคนิค วิธีการเข้าถึงผู้เรียนและชุมชน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนขาดทักษะในการวางแผน การประสานงานกับชาวบ้าน ไม่เข้าใจหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งเรื่องสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ หรือแม้แต่สถานที่ ยังเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติงานเพราะยังขาดแคลน ขำรุด และไม่ได้คุณภาพ

ภารกิจสำคัญที่เสมือนเป็นหัวใจของงาน กศน. ล้วนแล้วแต่จำเป็นต้องเข้าไปคลุกคลีกับชุมชน ครูกศน. จึงต้องรับภาระงานที่มาก นอกเหนือไปจากงานสอนทำให้ครูเกิดความเครียด ท้อแท้ใจ บางครั้งถึงกับตัดสินใจลาออก (สนใจ เกิดพุลผล 2554 : 3) แสดงให้เห็นว่า ครูกศน. ต้องการกำลังใจ และความมั่นคงในอาชีพของตน

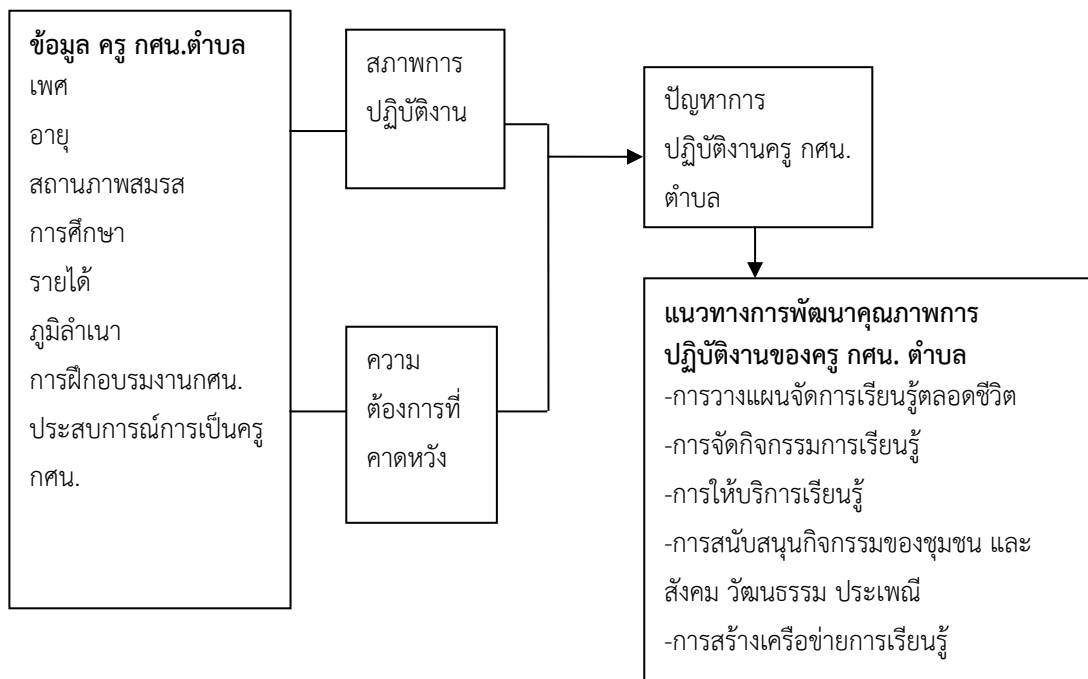
ด้วยความสำคัญของปัญหาข้างต้นพบว่า ครู กศน. ตำบล เป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงควรที่จะศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อวิเคราะห์ความต้องการที่คาดหวัง พร้อมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติของครู กศน.ตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก 8 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี ซึ่งสาเหตุที่เลือกศึกษาเนื่องด้วยผู้วิจัยเห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน และมีการดำเนินงานเกี่ยวกับ กศน. ตำบลอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับครู กศน. ตำบลในเบื้องต้น พบว่ามีลักษณะของปัญหาที่สอดคล้องกัน และเท่าที่ผ่านมาการพัฒนาครู กศน.ตำบล ยังขาดการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับภารกิจการศึกษาให้ปรากฏผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ตามวิสัยทัศน์ “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก

กรอบแนวคิด

การวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในภูมิภาคตะวันตก มีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา(Description Research)ใช้วิธีเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data)และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก คือ ครู กศน. ตำบล จำนวน 505 คน ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) และใช้วิธีกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการจับฉลาก ได้ 5 จังหวัด คือ กาญจนบุรี เพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี สมุทรสงคราม กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1969) ได้กลุ่มตัวอย่างครู กศน. ตำบล จำนวน 223 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูล (Key Person) ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ครู กศน. ตำบล จำนวน 4 คน 3) กลุ่มผู้รับบริการและเครือข่าย จำนวน 5 คน และ 4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ แบบสอบถามและแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ สมรส การศึกษา รายได้ ภูมิลาเนา การฝึกอบรมด้านงาน กศน. ประสบการณ์การเป็นครู กศน.

ตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจ สภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก โดยจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการให้บริการเรียนรู้ 4) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และสังคม วัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ในชุมชน มีจำนวน 30 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยง (Reliability)ของด้านสภาพปฏิบัติงาน 0.95 และด้านความต้องการที่คาดหวัง 0.99

2. แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานและขอความร่วมมือกับกับเจ้าหน้าที่สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ อัยาศัยจังหวัด ผู้เป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในจังหวัดที่เป็นพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง คือ กาญจนบุรี เพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี และสมุทรสงคราม และกำหนดระยะเวลาในเดือนเมษายน- พฤษภาคม 2555

2. ผู้วิจัยติดต่อขอรับแบบสอบถามกลับคืนมาจากเจ้าหน้าที่ผู้เป็นตัวแทน และนำแบบสอบถามมา ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3. ผู้วิจัยประสานกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและตามอัยาศัยจังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับต่ำสุด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในการจัด ประชุมสนทนากลุ่ม และในการดำเนินการได้เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนว ทิศทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีดังนี้ กลุ่มผู้บริหารและฝ่ายนิเทศก์ จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ครู กศน. ตำบล จำนวน 4 คน และกลุ่ม ผู้รับบริการและเครือข่าย จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ขั้นตอนในการวิเคราะห์และใช้สถิติมีดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน ความต้องการที่คาดหวัง โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน
3. หาค่าเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างความต้องการที่คาดหวังและสภาพการปฏิบัติงาน เพื่อ พิจารณาปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงาน ของ ครู กศน. ตำบล
4. ผลจากการประชุมสนทนากลุ่ม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 6 ท่านเพื่อยืนยันข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อหาข้อสรุปความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาค ตะวันตก และเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยใน 2 ขั้นตอน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังของครู กศน.ตำบล ใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณาโดยหาค่าความแตกต่างของทั้งสองด้าน เพื่อหาค่าระดับปัญหาได้ เรียงลำดับจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ดังนี้

ด้านที่พบปัญหาสูงสุด คือ ด้านการให้บริการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของ ชุมชน และสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ด้านที่แสดงปัญหาน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแนวทางในการพัฒนา คือ

2.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

2.1.2 ประสานข้อมูลพื้นฐานของแผนแม่บทชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3 จัดการอบรมตามแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต

- 2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ กศน. ตำบล มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ คือ
- 2.2.1 จัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร
 - 2.2.2 อบรมวิทยากรและทักษะใหม่ๆ เช่น ความสามารถทางภาษาหรือเทคนิคการสอน
 - 2.2.3 อบรมครูแกนนำในแต่ละอำเภอ ในการประสานและนำความรู้ไปสู่ชุมชน
- 2.3 การให้บริการการเรียนรู้ใน กศน. ตำบล มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ
- 2.3.1 กำหนดสื่อ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพของท้องถิ่น
 - 2.3.2 จัดอบรม วิทยากรให้ความรู้ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
 - 2.3.3 จัดตั้ง กศน.ตำบล ต้นแบบ เพื่อให้ครูและนักศึกษาในตำบลใกล้เคียงมาใช้บริการ
- 2.4 การสนับสนุนกิจกรรมชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ คือ
- 2.4.1 บูรณาการกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.4.2 ศึกษาคุณงามคุณมีปัญญาท้องถิ่น จากประสบการณ์จริง
 - 2.4.3 จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน กศน. ตำบลให้ครูเป็นผู้ประสานกับชุมชน
- 2.5 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ
- 2.5.1 อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการทำงานกับเครือข่าย
 - 2.5.2 จัดสัมมนาครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำงานในชุมชน
 - 2.5.3 จัดโครงการพี่สอนน้องเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีให้กับครูรุ่นใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาและนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการสำรวจพบว่า ครู กศน. ตำบล มีสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาพิจารณาระดับปัญหาสูงสุดไปหาน้อยสุด มีการเรียงลำดับดังนี้
 - 1.1 ด้านการให้บริการเรียนรู้ใน กศน. ตำบล พบปัญหามากที่สุด ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการขาดแคลนสื่ออุปกรณ์ สถานที่และความสามารถในการใช้โปรแกรมและการบริการอินเทอร์เน็ต
 - 1.2 ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และสังคม วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน เป็นด้านที่รองลงมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครู กศน. ตำบล ควรเข้าใจสภาพของพื้นที่ปฏิบัติการและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เพราะปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความสนใจเรื่องภูมิปัญญาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในท้องถิ่น
 - 1.3 ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นด้านซึ่งรองลงมา ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำงานกับเครือข่าย การสร้างแรงจูงใจให้เครือข่ายเข้ามามีร่วมสนับสนุน กศน. ตำบล ซึ่งบางพื้นที่พบว่า ภาควิชาเครือข่ายไม่ได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ คณะกรรมการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง(กอบกุล กลับอำไพ, 2551: บทคัดย่อ) ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นด้านที่รองลงมา ปัญหาที่พบส่วนมากเกี่ยวกับการสำรวจความต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน การวางแผนกิจกรรมและโครงการ

1.5 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นด้านที่แสดงปัญหาน้อยที่สุด ในการสำรวจพบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เรื่องของหลักสูตรและเทคนิคการสอน นอกจากนี้พบปัญหาในด้านความพร้อมพร้อมสำหรับครู กศน. ตำบล ในด้านความรู้สำหรับการเปิดประชาคมอาเซียน

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ

2.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงานให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

2.1.2 ประสานข้อมูลพื้นฐานของแผนแม่บทชุมชนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.3 จัดการอบรมตามแนวทางการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ อนงค์ ชูชัยมงคล (2554 : 47) ที่พบว่า ควรจัดให้มีแนวทางการฝึกอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ ฝึกปฏิบัติ ในด้านการวางแผนและจัดทำโครงการ ประเมินโครงการ

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ กศน. ตำบล ปัญหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เรื่องของหลักสูตร เทคนิคการสอน และการเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ

2.2.1 จัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร

2.2.2 อบรมวิทยากรและทักษะใหม่ๆ เช่น ความสามารถทางภาษาหรือเทคนิคการสอน

2.2.3 อบรมครูแกนนำในแต่ละอำเภอ ในการประสานและนำความรู้ไปสู่ชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ วรัชยา วิเวก (2551: 89) ซึ่งมีแนวทางในพัฒนา เช่น มีการการประชุม สัมมนาการจัดหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีการจัดประชุมวางแผนการจัดการเรียนการสอนทางเทคนิคการสอนใหม่ๆ และจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน และส่งเสริมให้ครูทำผลงานทางวิชาการและแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบ นิเทศ กำกับติดตาม และประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

2.3 ด้านการให้บริการการเรียนรู้ ใน กศน. ตำบล ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการขาดแคลนสื่ออุปกรณ์ สถานที่ ความสามารถในการใช้โปรแกรมและการให้บริการอินเทอร์เน็ต มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ

2.3.1 กำหนดสื่อ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ตามสภาพของท้องถิ่น

2.3.2 จัดอบรมให้ความรู้ในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

2.3.3 จัดตั้ง กศน.ตำบล ต้นแบบ เพื่อให้ครูและนักศึกษาในตำบลใกล้เคียงมาใช้บริการ ลักษณะผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรัฏฐ์ แก้วกุล (2554: บทคัดย่อ) เรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเทียบเท่าของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางรัก ได้เสนอแนวทางว่า ควรมีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ จัดทรัพยากรทางการศึกษาและสื่อให้เพียงพอ พัฒนาสถานที่ที่พบกลุ่มให้อื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ให้บริการสืบค้นด้วยอินเทอร์เน็ต

2.4 ด้านการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับภูมิปัญญา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในท้องถิ่น มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ

2.4.1 บูรณาการกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.4.2 ศึกษาคุณงามมีปัญญาท้องถิ่น จากประสบการณ์จริง

2.4.3 จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน กศน. ตำบลให้ครูเป็นผู้ประสานกับชุมชน

2.5 ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทำงานกับเครือข่าย มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ คือ

2.5.1 จัดสัมมนาครูเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำงานในชุมชน

2.5.2 ใช้วิธีพี่สอนน้องเป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของครูรุ่นต่อมา และ

2.5.3 อบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการทำงานกับเครือข่าย นอกจากนี้ในการวิจัยของ สุรัตน์ ก้อนนาค (2554 อ้างถึงใน วารสาร กศน. เดือนกรกฎาคม 2555 : 39) ได้กล่าวถึงด้านการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วม เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายในชุมชน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในการประสานและเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานของครู กศน. ตำบล ให้สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมหลักของ กศน. ตำบล เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ตามเป้าหมายให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ข้อค้นพบของการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้

1. มีนโยบายการส่งเสริมสื่อ อุปกรณ์ วัสดุ และสถานที่ในการเรียนรู้ตามบริบทของ กศน. ตำบลแต่ละพื้นที่

2. ควรมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง หรือ การประชุมเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับความต้องการทางวิชาการของครู เช่น การเขียนแผนการเรียนรู้และเทคนิคการสอน

3. มีการทำงานเชิงบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมของเครือข่ายระดับชุมชน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมประจำตำบล เพื่อประสานงานเกี่ยวกับสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และกิจกรรมชุมชน

4. จัดอบรมการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือแนวโน้มจากสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การเข้าสู่วัฒนธรรมชุมชนอาเซียน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. วิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมครู กศน. ตำบล ที่ได้รับการฝึกปฏิบัติตามแนวทางการจากผลการวิจัยใน 5 ด้าน

2. ศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล

3. เปรียบเทียบคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน. ตำบล ระหว่างภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล กลับอำไพ. “ การบริหารการจัดศูนย์เรียนรู้ชุมชน ของครูประจำศูนย์เรียนรู้ชุมชนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครศรีธรรมราช”. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2551.
- จิรัฏฐ์ แก้วกุล. “แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาเทียบเท่าของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางรัก.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2554.
- วรรษยา วิเวก. “การนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูสถานศึกษา ในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี.”วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2551.
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออก. รายงานการวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในภาคตะวันออก. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 15 มกราคม 2555. เข้าถึงได้จาก <http://www.nfe.go.th>
- สมใจ เกิดพูลพล. “การศึกษาความท้อแท้ของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.” ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554.
- สุรัตน์ ก้อนทอง. “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท.”วารสาร กศน.5, 1 (กรกฎาคม 2555) : 39
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ครู กศน. ตำบล ครูของชุมชน: ผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต . กรุงเทพฯ: รัชชีการพิมพ์, 2553.
- _____. ร่างการถอดบทเรียน กศน. ตำบล/แขวง : แหล่งเรียนรู้ราคาถูก. 2553 (อัดสำเนา).
- อนงค์ ชูชัยมงคล. “แนวทางการพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงานของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุทัยธานี.”วารสาร กศน. 5, 1(กรกฎาคม 2555) : 44-47